

Roman Karwacki

"Maria : Mutter der Kirche : zur Geschichte und Theologie des neuen liturgischen Marientitels", Walter Dürig, St. Ottilien 1979 : [recenzja]

Studia Theologica Varsaviensia 18/1, 301-303

1980

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

wiście, teologia nie chce i nie może zastąpić Urzędu Nauczycielskiego, ani tym bardziej odrzucić go, ale też i autorytet Urzędu Nauczycielskiego nie może zastąpić teologii — muszą one prowadzić zgodny dialog.

W rozdziale Gott glauben und Gott nicht glauben Fries skoncentrował się przede wszystkim na ateizmie, który uważa nie tylko za teorię i doktrynę, ale za konkretny, egzystencjalny fenomen współczesnego świata. W oparciu o naukę zawartą w Konstytucji duszpasterskiej o Kościele w świecie współczesnym Soboru Watykańskiego II i dzisiejszą teologię autor chce pomóc chrześcijaninowi, który stoi wobec realiów ateizmu. Wyłania się przy tym problem „anonimowych ateistów” wśród chrześcijan, jak u K. Rahnera problem „anonimowych chrześcijan”. Dialog jest więc rzeczą nieodzowną. Podstawą tego dialogu powinien być antropocentryzm, który wierzący nie mogą uważać za przeciwieństwo teocentryzmu, lecz jako jego owoc.

Końcowy rozdział książki stanowi zagadnienie: Wiara — temat dwóch Soborów. Wiara na Soborze Watykańskim I stała się punktem odniesienia dla oceny i odrzucenia ówczesnej myśli uważanej za błędną. Wiara była po prostu antytezą „ducha czasu”. Sobór Watykański II określa wiarę jako całkowite zdanie się na Boga, który w Jezusie Chrystusie jest drogą i prawdą człowieka. Obejmuje ona całą osobę człowieka i urzeczywistnienia się w jego egzystencji.

Książkę Friesa czyta się z mieszanymi uczuciami: optymizmu i pesymizmu. Ponadto nie ma ona wewnętrznej spójności, gdyż składają się na nią rozdziały wzięte z dwóch książek autora: *Herausgeforderter Glaube* (München 1968) i *Glaube und Kirche auf dem Prüfstand* (Freiburg i. Br. 1970). Tytuł książki jest nie tyle myślą przewodnią, co raczej tematem grupującym różne artykuły. Nie mniej jednak książka stanowi cenną pozycję teologiczną. Odpowiada ona zapotrzebowaniom współczesnego człowieka. Charakterystyczny jej układ może okazać się pomocny dla czytelnika, który z braku czasu może wybrać interesujące go w danej chwili zagadnienie.

Roman Karwacki

Walter Dürig, *Maria — Mutter der Kirche. Zur Geschichte und Theologie des neuen liturgischen Marientitels*, St. Ottilien 1979 EOS, ss. 85.

Niewielka objętościowo książka interesuje przede wszystkim z dwóch względów. Po pierwsze: treścią jej jest historia i teologia nowego tytułu Maryi „Matka Kościoła”. Po drugie: autor zadeptykował ją Janowi Pawłowi II — „Joanni Paulo II cultori pio Beatae Virginis Mariae Matris Ecclesiae” (s. 5).

Reforma Kalendarza Rzymskiego i Mszału Rzymskiego zaaprobowana przez papieża Pawła VI spotkała się z ostrą krytyką ze strony teologów z kręgu kar. Ottavianiego, zwolenników abpa Lefèvre, ruchu *Una Voce* i innych podobnych ugrupowań. Jeden z zarzutów dotyczył włączenia tytułu Maryi „Matka Kościoła” do Mszału Rzymskiego. Dürig podjął próbę uzasadnienia liturgicznego kultu Maryi „Matki Kościoła”. „Chcemy najpierw ustalić, gdzie i jak wyraża się ten tytuł w historii

teologii i oficjalnych wypowiedziach papieży naszego stulecia, a następnie na podstawie mariologii Soboru Watykańskiego II i nowych tekstów liturgicznych badać jego treść zawartą w teologicznych wypowiedziach" (s. 10).

Poświadczenie nowego tytułu Maryi „Matka Kościoła” w historii teologii. Tytuł Maryi „Matka Kościoła” jest młodszej daty. Nie ma go w pierwotnym Kościele. Pojawił się on dopiero w średniowiecznych komentarzach do Apokalipsy. Berengar z Tours († 1088) przypisuje Maryi tytuł „Matka Kościoła”, ponieważ ona zrodziła „Głowę Kościoła” (s. 13). Podobnie w XII w. opat Rupert v. Deutz w komentarzu do Pieśni nad pieśniami. W XIII w. nieznanymi mnich w *Distinctiones monasticae* pisał „Kościół jest więc Matką Maryi, a Maryja Matką Kościoła” (s. 17). W księgach liturgicznych spotyka się ten tytuł w antyfonarzu napisanym w XIII w., w którym znajduje się hymn napisany na motywach *Salve Regina* („Virgo, mater ecclesiae Aeternae porta gloriae Ora pro nobis omnibus Qui tui memoriam agimus”). Również maryjne modlitwy z XIV w. zawierają wyrażenie „mater ecclesiae”. W XV—XVII w. tytuł Maryi „Matka Kościoła” poświadczali przede wszystkim Dionizy Kartuz, Antonin z Florencji, Wawrzyniec Justynian, Piotr Kanizjusz, Korneliusz a Lapide, Jean Jacques Olier. XVIII i XIX w. nic nowego nie wniósł do tego tytułu, a rozważania M. J. Scheebena na ten temat nie są jednoznaczne.

Tytuł Maryi w oficjalnych wypowiedziach papieży XX w. Wyrażenia „Matka Kościoła” w odniesieniu do Maryi użył papież Leon XIII w encyklice *Adjutricem populi* z 1895 r. Podobnie papież Pius X w encyklice *Ad diem illum laetissimum* na pięćdziesiątą rocznicę ogłoszenia dogmatu o Niepokalanym Poczęciu. Również papież Pius XI w encyklice *Lux veritatis* z 1931 r., gdy powołał się na pisma okólne papieża Leona XIII. Także papież Pius XII pisał na ten temat w encyklice *Mystici Corporis*. Natomiast papież Jan XXIII wielokrotnie w swych wypowiedziach wymieniał tytuł Maryi „Matka Kościoła”. Papież Paweł VI nie tylko wymieniał ten tytuł, ale uroczyście ogłosił Maryję „Matką Kościoła”. Papież Jan Paweł I w homilii na rozpoczęcie swego pontyfikatu wzywał Maryję „Matkę Kościoła”. Jego następca papież Jan Paweł II już wkrótce po swym wyborze przed pierwszym błogosławieństwem wymienił Maryję „Matkę Kościoła”. Podobnie w czasie pierwszej audyencji dla swych rodaków.

Nauka Soboru Watykańskiego II o Maryi. 29 października 1963 r. Ojcowie Soboru większością głosów włączyli schemat o Maryi do *Konstytucji o Kościele*. Ośmy rozdział tej *Konstytucji* nosi tytuł: Błogosławiona Maryja Dziewica Boża Rodzicielka w tajemnicy Chrystusa i Kościoła. Rozdział ten został podzielony na pięć podrozdziałów. Już we wprowadzeniu tego rozdziału podkreśla się rolę Maryi w Tajemnicy Wcielenia wskazując na nią jako na Bożą Rodzicielkę, Matkę Chrystusa i Matkę ludzi, przede wszystkim wierzących. W drugim podrozdziale ukazana została rola Maryi w ekonomii zbawienia. Natomiast trzeci podrozdział traktuje o Maryi i Kościele, o Jej tak ścisłym związku z Kościołem, że jest Ona po prostu typem Kościoła.

Tytuł Maryi w nowym Mszałe Rzymskim. Modlitwa końcowa Mszy św. o Matce Bożej wymienia tytuł Maryi „Matka Kościoła”. W nowym Mszałe Rzymskim znajduje się także formularz Mszy św. wotywniej o Błogosławionej Maryi Matce Kościoła. Po przytoczeniu tek-

stu modlitwy i formularza Mszy św. Dürig odwołując się przede wszystkim do nauczania papieża Pawła VI i Soboru Watykańskiego II, a także do wypowiedzi niektórych teologów wyjaśnia przytoczone teksty odnoszące się do tytułu Maryi „Matki Kościoła”.

Książka *Maria — Mutter der Kirche* oparta o bogaty materiał źródłowy okazuje się poważnym przyczynkiem dla współczesnej mariologii, a zarazem bodźcem do dalszych studiów nad tym zagadnieniem. Napisana bardzo przystępnie może być wydatną pomocą również w kaznodziejstwie i katechezie. Tym bardziej, że tytuł „Matka Kościoła” zajmuje ważne miejsce w teologii polskiej i w kulcie.

Roman Karwacki